

Nr 126

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning rörande statsutgifterna m. m.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Dahlén* och *Bengtson* (I: 530) och den andra inom andra kammaren av herrar *Hedlund* och *Ohlin* (II: 673) har hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala *dels* att en rullande femårsplan för statens utgifter och inkomster upplägges för att nå ökad planmässighet, angelägenhetsgradering och tidsplanering i reformarbetet, *dels* att en nationalbudget i arbetskraftstermer — en bedömning av det samlade folkhushållets tillgång och behov av olika slag av arbetskraft — uppgöres för att underlätta reformarbetets avvägning och för att åstadkomma en fastare grund för utbildningsväsendets utbyggnad, *dels ock* att en parlamentarisk utredning tillsättes för översyn av statsutgifterna för att nå effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 539) och den andra inom andra kammaren av herrar *Gustafsson* i Kårby och *Dahlgren* (II: 671), hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt tillsättande av en parlamentariskt sammansatt besparingskommitté med uppgift att efter erforderlig undersökning framlägga förslag till utgiftsminskningar inom den statliga verksamheten.

Beträffande motiveringarna för de ifrågavarande förslagen får utskottet hänvisa till motionerna II: 673 och I: 539.

Utskottet. I förevarande utlåtande upptar utskottet till behandling vissa motionsledes framförda förslag rörande utformningen av statsbudgeten för att tillgodose behovet av en långsiktig planering samt om en parlamentarisk översyn av statsutgifterna. Motioner i samma ämnen har av utskottet behandlats vid 1965 och 1966 års riksdagar (jmf SU 1965: 151 o. 1966: 121).

I motionerna I: 530 och II: 673 föreslås bl. a. att en rullande femårsplan för statens utgifter och inkomster upplägges för att nå ökad planmässighet, angelägenhetsgradering och tidsplanering i reformarbetet. Utskottet har i denna fråga tidigare år framhållit att i de s. k. kompletteringspropositionerna — i anslutning till beräkningen av den långsiktiga budgetutvecklingen och perspektiven för den svenska ekonomins utveckling — även berörts

den ekonomiska politikens mer långsiktiga avvägning. Såvitt utskottet kunnat finna har behandlingen av frågan om en långtidsbudget i samband med kompletteringspropositionerna medfört en så pass ingående belysning av därmed förknippade problem som med utgångspunkt från föreliggande förutsättningar då syntts möjlig.

Beträffande nu föreliggande yrkanden rörande långtidsbudget vill utskottet erinra om att propositionen nr 125 angående komplettering av rikstatsförslaget för budgetåret 1967/68 m. m. på motsvarande sätt som föregående års kompletteringsproposition behandlar den långsiktiga ekonomiska politiken och i en särskild bilaga innehåller långtidsbudget för perioden 1967/68—1971/72. Utskottet anser för sin del det sålunda framlagda materialet väl motsvara de krav på bedömning av de närmaste årens resurser som rimligtvis kan ställas och finner därför motionskraven på denna punkt tillgodosedda.

I förenämnda motioner har vidare hemställts att en nationalbudget i arbetskraftstermer — en bedömning av det samlade folkhushållets tillgång och behov av olika slag av arbetskraft — uppgöres för att underlätta reformarbetets avvägning och för att åstadkomma en fastare grund för utbildningsväsendets utbyggnad.

I anslutning härtill får utskottet erinra om att bankoutskottet i sitt utlåtande nr 25 till fjolårets riksdag i anledning av motioner angående den ekonomiska politiken m. m. behandlat ifrågasvarande spörsmål. Bankoutskottet konstaterade i sitt utlåtande att upprättande av arbetskraftsbalanser reser ett antal svårbemästrade principiella och praktiska problem, framför allt när det gäller uppdelningen på olika delsektorer. Enligt bankoutskottet ägnas dessa problem intresse inom vissa myndigheter och ingår också som ett led i långtidsplaneringen inom departementen. Bankoutskottet ansåg att frågan redan ägnas uppmärksamhet i sådan utsträckning att någon särskild åtgärd från riksdagens sida inte erfordrades.

Statsutskottet har för sin del med beaktande av bankoutskottets av riksdagen sedermera godkända motivering för avslag på förenämnda yrkanden icke funnit skäl till förnyad prövning av nu föreliggande yrkanden av samma innebörd.

I motionerna I: 530 och II: 673 har slutligen föreslagits att en parlamentarisk utredning tillsättes för översyn av statsutgifterna för att nå effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar. Vidare har i motionerna I: 539 och II: 671 hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt tillsättande av en parlamentariskt sammansatt besparingskommitté med uppgift att efter erforderlig undersökning framlägga förslag till utgiftsminskningar inom den statliga verksamheten.

Utskottet vill i anledning därav nu liksom tidigare erinra om att en fortlöpande och ingående granskning av statsutgifterna redan nu sker såväl vid departementens årliga budgetarbete som genom de statliga revisions- och

rationaliseringsorganens arbete. Inom avgränsade områden av samhällslivet arbetar ständigt statliga utredningar, och de politiska partierna har fortlöpande möjligheter att på detta sätt medverka till rationaliseringar av statsverksamheten.

Motionärerna synes vidare åsyfta att till en parlamentarisk utredning överföra den debatt om de politiska avväggningsfrågorna som normalt förekommer i riksdagen. Enligt utskottets mening bör även i fortsättningen denna debatt ske öppet. De skilda politiska meningsriktningarna bör därvid kunna presentera förslag beträffande statsutgifterna utan föregående parlamentarisk utredning. Utskottet kan sålunda inte biträda motionärernas utredningsyrkanden.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att motionerna I: 530 och II: 673, såvitt de avser upprättande av en rullande femårsplan för statens utgifter och inkomster, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 530 och II: 673, såvitt de avser uppgörande av en nationalbudget avseende arbetskraften, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 530 och II: 673, såvitt de avser tillsättande av en parlamentarisk besparingsutredning, samt I: 539 och II: 671 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Slutligen får utskottet hemställa att förevarande ärende avgörs efter en bordläggning.

Stockholm den 25 maj 1967

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Einar Persson, Fritz Persson, Svensson, Kaijser, Harry Carlsson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Ottosson, Mårtensson, Bertil Petersson, Thorsten Larsson, Strandberg, Nyman och Johan Olsson; samt

från andra kammaren: herrar Bohman, Blidfors, Ståhl, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Nihlfors, fröken Olsson, herrar Gustafsson i Skellefteå, Lindholm, Johansson i Norrköping, Alemyr, Gustafsson i Kårby, Casel, Gustafsson i Uddevalla och Elmstedt.

Reservationer

1) beträffande *rullande femårsplan* av herrar *Kaijser, Harry Carlsson, Ottosson, Thorsten Larsson, Strandberg, Nyman, Johan Olsson, Bohman, Ståhl, Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Gustafsson* i Kårby, *Cassel* och *Elmstedt*, vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande, som på s. 1 börjar med »I motionerna» och på s. 2 slutar med »punkt tillgodosedda», bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 530 och II: 673 framställs krav på en mera genomarbetad långtidsplanering av den statliga budgeten. Denna bör utgöra ett led i en översiktlig framtidsbedömning av hela den offentliga sektorn — staten, kommunerna och landstingen — så att underlag erhålles ur en bredare samhällsekonomisk synvinkel för angelägenhetsgradering och tidsplanering av olika uppgifter och reformer.

Utskottet anser att den i kompletteringspropositionen intagna långtidsbudgeten är ofullständig som planeringsinstrument för statsinkomsternas och statsutgifternas utveckling under en längre tidsperiod. Bl. a. anknyter den inte till några angivna riktlinjer för den ekonomiska politiken under perioden. Vidare saknas en tidsplanering och angelägenhetsgradering av olika reformförslag inom ramen för de resurser som beräknas bli tillgängliga. Med en riktigt utformad flerårsbudget, som självfallet skall vara 'rullande', vinnes betydligt större stadga för statsfinansernas utveckling, och reformerna kan genomföras med bibehållande av samhällsekonomisk balans.»

dels ock att utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 530 och II: 673 såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att en rullande femårsplan för statens utgifter och inkomster upplägges för att nå ökad planmässighet, angelägenhetsgradering och tidsplanering i reformarbetet;»

2) beträffande *arbetskraftsbudget* av herrar *Kaijser, Harry Carlsson, Ottosson, Thorsten Larsson, Strandberg, Nyman, Johan Olsson, Bohman, Ståhl, Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Gustafsson* i Kårby, *Cassel* och *Elmstedt*, vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 2, som börjar med »I anslutning» och slutar med »samma innebörd», bort ha följande lydelse:

»Den nuvarande långtidsbudgeten innehåller en summarisk bedömning av behov och tillgång på arbetskraft under en längre tidsperiod med särskild tonvikt på den offentliga sektorn. Redogörelsen överensstämmer till sin karaktär med den som långtidsutredningarna presenterar. Enligt ut-

skottets mening bör en mer specificerad redovisning eftersträvas, som lämpligen kan göras i anslutning till regeringens förslag i statsverkspropositionen och kompletteringspropositionen. Av redovisningen skall bl. a. framgå i vilken utsträckning erforderlig arbetskraft kan uppbringas för ett effektivt genomförande av de reformer som statsmakterna beslutat. Redovisningen skall ha karaktär av en arbetskraftsbudget med uppskattning av efterfrågan på olika slag av arbetskraft — även sådan med högre teoretisk utbildning — i enskilda och offentliga sektorer samt av förefintlig och framtida tillgång på arbetskraft. Möjligen uppkommande framtida störningar i arbetsmarknaden, som kan beräknas vålla mera betydande arbetskraftsbrist eller arbetslöshet, bör i god tid uppmärksammas och föranleda anmälan till vederbörande myndigheter. Arbetskraftsbudgeten skall *dels* avse en längre tidsperiod, *dels* göras i mer detaljerad utformning för varje budgetår för sig. Genom denna budget torde reformarbetets avvägning underlättas och en fastare grund för utbildningsväsendet åstadkommas.

Utskottet tillstyrker således motionerna.»

dels ock att utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 530 och II: 673 såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att en nationalbudget avseende arbetskraften uppgöres för att underlätta reformarbetets avvägning och för att åstadkomma en fastare grund för utbildningsväsendets utbyggnad;»

3) beträffande *besparingsutredning* av herrar *Kaijser, Harry Carlsson, Ottosson, Thorsten Larsson, Strandberg, Nyman, Johan Olsson, Bohman, Ståhl, Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Gustafsson* i Kårby, *Cassel* och *Elmstedt*, vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande, som på s. 2 börjar med »Utskottet vill» och på s. 3 slutar med »motionärernas utredningsyrkanden», bort ha följande lydelse:

»Såsom utskottet framhöll i sitt utlåtande nr 147 till 1965 års riksdag vid behandling av motioner av liknande innehåll bör statsutgifterna tid efter annan underkastas en samlad översyn i besparingssyfte. Sedan nämnda utlåtande avgavs har bl. a. långtidsutredningen framlagt sin bedömning av den ekonomiska utvecklingen under de närmaste åren. De svåra balansrubbningsar, som f. n. kännetecknar svensk ekonomi, gör en översyn av statsutgifterna särskilt angelägen. Utskottet anser således, att en besparingsutredning med parlamentarisk representation bör tillsättas snarast möjligt.»

dels ock att utskottets hemställan under III. bort ha följande lydelse:

»III. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 530 och II: 673, såvitt nu är i fråga, samt motionerna I: 539

och II: 671 i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att en parlamentarisk utredning under medverkan av företrädare för näringslivet och de ekonomiska vetenskaperna tillsättes för översyn av statsutgifterna för att nå effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar.»